

ה יכיתי להתחלת טכס-ההתייחדות בנמלה-תעופה בלוד. המישפחות של הרוגי מינכן עברו על פנינו. לפתע נעצר אביו של אחד החללים — איני יודע אביו של מי היה — וצעק לעומתי: „מה אתה עושה כאן! לך אל המחבלים! בוגד! צבוע!“

בנייה-משפחה הרגיעו את האב, והטכס התחיל. לא שמעתי אף מילה אחת מדברי הרבנים ויגאל אלון. הסתכלתי בשורת הארונות המכוסים בורים, הקשבתי ל־בכי האמהות, והירהתי בקריאת-הכאב של האב השכול. לא המילים הטרידו אותי. כאשר מצטברים בליבו של אדם רגשות של כאב, זעם ונקם, טבעי הוא שיבקש לפרקם איכשהו.

בכל הדורות נמצאו דמוגוגים שהטיפו לא־מונה שהמלחמה היא הפיתרון היחיד, ושי-

מינכן

שוחריה-שלום הם סוכנים של האויב. בעיתות של התרגשות וכאב, קל לאדם פשוט לחתפי תות לטעות טראגית זו. כמה מטובי האנושות נפלו זה קורבן.

הטריד אותי משהו אחר. בדרכי אל הטכס, ובהמתני בשמש הלוהטת, כירסמה בליבי שאלה מציקה — ואותה תקרית קטנה כילול הגבירה אותה שבעתיים:

האם יכונתי לעשות משהו להצלת בני הערובה? האם עשיתי את חובתי? או שמא רובצת גם עלי קורטוב שיהאשמה למותם?

המותר היה להינע?

א רבעים ושמונה שעות לפני כן היו בנייה-ערובה כלואים עם שוביהם בכפר האולימפי. אנשיה-הטירור דרשו שיחררו, תמורתם, 200 אסירים בישראל. באותו זמן רואינתי בבניין הכנסת עלידי הטלוויזיה הגרמנית, נשאלתי, כמובן: האם אתה מציע להסכים לעיסקה זו?

השכתי בלי היסוס: „לא!“ בשאלה גורי לית זו תמכתי בעמדת הממשלה.

כמה מן האנשים הקרובים לי ביותר חלקו על עמדה זו. לדעתם, היא שחרצה את גורל הספורטאים. יש הסבורים שמוטב היה לשחרר 200 אסירים מפוכנים, תחת לסכן את חייהם של הספורטאים.

אף אחד מקרובי-המישפחות של בנייה-ערובה לא דרש זאת. גם לא הוריו האמריקאים של העולה מארצות-הברית. האם הייתי צריך להרים את קולי באותו בוקר בכנסת? האם הייתי צריך להשמיע דיעה זו בראיון ששודר באותו יום עלידי הטלוויזיה במינכן עצמה? **שאלתי עצמי שאיזה זו, כשעמדתי מול פני הארונות. האם יוכלנו להציל צעירים אלה? עבר מאז שבונו, ושאלות אלה צפו בתודעתי שוב ושוב. אני מאמין — גם עכשיו — שהעמדה היסודית הייתה נכונה. אסור היה להסכים לחילופין. מי שנכנע לסחיטה — מעורר את הסחוי טה. אילו הצליח מיבצע-מינכן בעיני מתכנניו,**

מאת אורי אבנרי

היו החמופות הופכות לעניין של יום-יום — תחילה למען שיחרור אסירים, ולאחר מכן ל־מען כל מטרה אחרת.

אולי היו צריכים להסכים שבנייה-ערובה יובאו למצ־ריים, ואז להפעיל כלפי ממשלת קאהיר את מלוא עוצמת לחצנו הנגדי. אולי.

אך אסור היה להינע. לא בגלל עניינים של גאווה ויוקרה. אלא אינם שווים טיפת-דם אחת של אדם חי ונושם. לא מפני ששניעה זו היתה מסכנת את חייהם של רביסרבים אחרים, ומביאה בסופו של דבר לשפיכת דם רב יותר.

אני שומע כאן, מאחורי אוזני, קוד קטן הלווחש: „האם היות מחליט כך גם אילו היה אחיך בין בנייה-ערובה?“

איני יודע. אולי הייתי בורח מן האחריות. אולי הייתי מתמוטט ומחליט בניגוד להגיוני. קיבלתי את החלטת הממשלה. הסכמתי לה. אני נושא — כמו כולנו — בחלק מן ה־אחריות.

הישראלים שהספיק לברוח מן המעון ע״י קפיצה מהחלון, בוכה על ארונו עטור הזרים של אחד מחניכיו.

מאמן המישקולאים, טוביה סוקולסקי, אחד

האיש שניצל

ריהם מן הכלא הישראלי, ומכיוון שהם כבר למדו להכיר קצת את הפסיכולוגיה הישראלית, היו צריכים לדעת זאת מראש.

הם לא רכשו את אהדת העולם לעניין הפלסטיני. להיפך. לא היתה עוד התקוממות עולמית כזאת נגד מעשה פלסטיני, כמו שהיתה הפעם. העולם הניטרלי, העולם הקומוניסטי ואף חלק מן העולם הערבי הצטרף לגינוי.

הם לא בודדו את ישראל. להיפך, הם גרמו להפגנת-אהדה הסרת-יתקרים לישראל.

הם לא עזרו לעולם הערבי. להיפך, הם הרסו במכה אחת את הסיכוי האחרון של אנוואר אל-סאדאת להביא לכפיית שלום על ישראל. אחרי שהתאכזב מארצות-הברית ומברית-המועצות, השתדל סאדאת לגייס את אי-רופה המערבית, שבה ממלאה גרמניה תפקיד מרכזי. הפידאיון פתחו תהום חדשה בין ממשלות קאהיר ובון, עוררו שיגאה אישית בין מנהיגיהן, ובכך סתמו את ה־גולל על הנסיון הצרפתי לגייס את אירופה למען המדי־ניות המצרית.

בעולם הערבי הם חיזקו את השליט האחד השגוא עליהם אף יותר מגולדה ודיין: המלך חוסיין. שניצל את ההזדמנות בוריוות ובאומץ-לב, בפשרו את סיכויו להסדר נפרד על-חשבון הפלסטינים.

בישראל עצמה הם חיזקו את כל המגמות האנטי־ערביות הקיצוניות ביותר.

אם כן, מה היה ההגיון במעשה-הטירור זה? מה היתה תכליתו?

העולם כולו נגדנו

ש תכלית ויש הגיון. קשה מאוד להבין אותן. אולי כאן המקום לספר איך למדתי אני להבינם. לפני שנתיים הוזמנתי לנאום על בעיות השלום ב־אוניברסיטת ניו־יורק. הוליה של שוטרים חמושים שמי־רה על הקהל, שהיה מורכב מציונים, פלסטינים, סתם אמריקאים, אנשי השמאל החדש והימין הישן. לפתע גיליתי בקהל מכר ותיק. היה זה ערבי יש־ראלי שירד מן הארץ. הוא גם השתתף בוויכוח. שעבר לאפתעת כולנו בשלום, ולאחר מכן שאל אותי אם אני

11 ארונות. 11 צעירים הטמונים בעפר. אחריות גוראה.

זה אינו הסוף!

א חריות נוראה, אפילו הייתי מאמין שאי-כניעתנו במינכן שמה סוף-סוף קץ לטירור.

אבל איני מאמין בכך. להיפך. אני מאמין שהטירור יימשך, ויעמיד אותנו בעתיד בפני ברירות אכזריות עוד יותר.

לכל היותר צימצמנו במינכן את ממדיו, ו־מנענו את הפיכתו לקללה יומיומית.

צריך להיות לנו ברור לגמרי: אי-אפשר לחסל את הטירור. אפשר רק לעקור את שורשיו הפוליטיים והפסי־כולוגיים, כדי שימות בהדרגה.

ומכיוון שאני מיטיב להכיר שורשים אלה — אולי יותר מרבים אחרים — אין לי ברירה אלא לקרוא ל־עצמנו: הבה נאמץ את ליבנו. צפויות לנו מכות נוספות מסוג זה.

כל אחד מאיתנו, בייחוד כצאתו לחו״ל, צריך להיות מוכן להימצא מחר במצבם של בנייה-ערובה במינכן, פנים אל פנים מול המוות.

טירור ללא תכלית?

ה טירוריוז הוא מכשיר פוליטי. פירושו של המו־שג: הטלת אימה, כדי להשיג מטרות מסוימות. המטרה יכולה להיות חיובית או שלילית. היו מער־כותיטירור שהעולם קיבל אותן, וההיסטוריה הצדיקה אותן, למרות שהאמצעים היו אכזריים. היו מערכות טירור שנפסלו מייד ונשארו פסולות בעיני האנושות. אך אלה גם אלה. היתה בהן הגיון מסויים. הטירוריסט השתמש בטירור כדי להשיג מטרה שניתנה להשגה.

משום כך נראה הטירוריוז הפלסטיני כג־כך יוצא־דופן. לא בשל האכזריות שלו. אלא בשל הוספריה-תכלית שדנו.

דווקא מעשה-הזוווע של מינכן מדגים זאת היטב. מה השיגו הטירוריסטים במעשה זה? הם לא השיגו את המטרה המוצהרת — שיחרור חב־